

Posudek na diplomovou práci Bc. Barbory Babické

Název práce: **Genderová analýza hlavních ženských postav *Babičky* Boženy Němcové**

Posudek zpracovala: doc. PhDr. Blanka Knotková-Čapková, Ph.D., vedoucí práce

V Praze, 17. 9. 2016

Bc. Barbora Babická si pro svou diplomovou práci zvolila na první pohled ambiciózní **téma**: zdálo by se, že *Babička* byla tolikrát analyzována, že už nebude příliš co dodat. Autorka se nicméně s tímto nelehkým úkolem vypořádala dle mého názoru více než úspěšně, její text nabízí některé nové úhly pohledu a jeho zpracování je skutečně původní.

Ke **struktře** práce nemám připomínky, má všechny požadované náležitosti: část teoreticko-metodologickou a část analytickou, která je rozsahem nejdelší, jak být i má. Na začátku je ještě pojednán literárně kritický **kontext**, tj. již existující rozbory k *Babičce*, které autorka dostačujícím způsobem prostudovala. Částečně z nich sama čerpá a pilně na ně odkazuje, má od nich však i kritický odstup, zejména pokud jde o málo tematizovaný či vůbec netematizovaný genderový přístup většiny z nich, až na zmíněné výjimky.

V **teoreticko-metodologické části** autorka dle mého názoru prokázala, že dokáže vybrat relevantní koncepty, rozumí jim a dokáže je i dobře představit. Začíná pojmy gender a genderový stereotyp, pokračuje koncepty ženského (vzdorného) čtení a ženského psaní, na závěr této části se pak věnuje teorii archetypů (kapitola 2.4). Svůj teoreticko-metodologický přístup genderové analýzy konkretizuje právě na archetypální analýzu a na metodu vzdorného čtení. To by se na první pohled mohlo zdát překvapující, když jde o text ženské autorky; myslím však, že to naopak vypovídá o kritickém odstupu autorky od esencionalizujícího ztotožňování psaní žen s feministickým psaním. Jak dále uvádí – a skutečně to i naplňuje, je jedním z hlavních cílů práce rozebrat, nakolik je tento kultovní text české ženské literatury vůči genderovým archetypům a stereotypům subverzivní, a nakolik je reprodukuje. Tuto otázku si neklade z hlediska naratologického (práce také není předkládána na primárně filologickém oboru), ale z hlediska konstruování postav, tj. nakolik s tradičními genderovými obrazy souzní, a nakolik je podřívají.

Už v teoreticko-metodologické části je zřejmé, že se autorka důsledně snaží o zdůvodňování vybraných konceptů. Při čtení je průběžně zřejmé, jakým způsobem je hodlá aplikovat, a to je skutečně v analýze naplněno. Z hlediska **propojování teorie s analýzou** patří tato práce ke skutečně výborným.

Vlastní analýza: K rozboru si diplomantka vybrala pět ženských postav, které identifikovala jako nejvýznamnější; kromě toho, a to právě otevřelo analýze zajímavý prostor, jde o postavy nejednoznačné, pokud jde o jejich souznění s tradičními modely femininity. Jsou to postavy *babičky*, *Barunky*, *Viktorky*, *kněžny* a *Hortensie*. Analýza sleduje jejich performanci, vztaženou k několika hlavním kategoriím – i když ještě další kategorie se objevují jen u některých z nich. K těm hlavním patří otázka **vztahu k moci** (tj. genderovému i širěji společenskému řádu), která je pojednána u všech postav. Text diferencovaně poukazuje na jejich různou optiku: *kněžna* nejvíce odpovídá archetypu mocné ženy, pokud jde o reálnou

moc; babička disponuje spíše neformální mocí v tom smyslu, že tato pramení z její moudrosti a lidské autority, kterou respektuje její okolí; Barunka je dítě, takže svůj postoj k těmto otázkám teprve hledá; Viktorka je v zásadě vzdornou ženou, obětí i aktérkou, v níž se mísí patrně nejvíce různých modelů femininity; a Hortensie do značné míry naplňuje obraz ženy jako oběti, i když její mlčení v mnohých ohledech „křičí“, což autorka velmi zdařile teoretizuje – zejména na Hortensii (a částečně i na Viktorce) poukazuje z emancipačního hlediska na význam **hlasu** a pohybu, jichž jsou podrobení (zde podrobené) prvořadě zbavováni.

Další významnou kategorií, která je pojednána u většiny postav, je kategorie **mateřství**. Zde autorka zdařile poukazuje na rozdílný vztah Barunky k babičce, který naplňuje i emancipační potenciál vztahu matka-dcera, a její vztah k biologické matce, který zdaleka nenese tyto vnitřní významy. Dále rozebírá nenaplněné mateřství kněžny, Viktorky a Hortensie – byť je u každé z nich nenaplněno z jiného důvodu. U kněžny bych nicméně viděla jako trochu sporné, zda její mateřství skutečně zůstalo nenaplněno (viz str. 76 práce) – biologicky ano, vůči Hortensii ale můžeme u kněžny myslím bez výhrad hovořit o vztahu mateřství sociálního.

Třetí nejsilněji tematizovanou kategorií je kategorie **vztahu postav k přírodě**, což je opět pojednáno průřezově. Autorka zde velmi zdařile zohledňuje jednak aspekt žena a příroda vs. žena a kultura, dále pak žena jako bytost s přírodou souznějící, přírodě rozumějící, případně s ní spolupracující (archetyp léčitelky, v případě babičky i spirituální vědmy). Velmi nuancovaně je traktována babiččina spiritualita – explicitně sice jako tradičně křesťanská, i když nikdy dogmaticky církevní, implicitně ovšem i jako moudrost vědmy léčitelky. Nejsilnější ambivalenci ve vztahu k přírodě pak vykazuje Viktorka, která se stane její až ne zcela lidskou součástí a pro níž příroda reprezentuje i kruh života a smrti: přírodě (vodě – ženskému živlu) odevzdává své novorozence, a příroda (blesk – oheň jako mužský živl) ji nakonec i zahubí. U Viktorky je také pěkně rozlišeno prolínání různých archetypů – krasavice, vzdorná žena, čarodějka i oběť.

Text Bc. Barbory Babické se nerodil lehkou rukou, prošel několika verzemi, které by mohly dokumentovat pilné cizelování a velmi pozitivní vývoj. Totéž lze uvést i o jazykově stylistické stránce, kde ke konečné verzi mám jen velmi drobné připomínky (např. nesprávné použití výrazu „dichotomní“ v pozn. 25, zaměnění slova „učarovat“ s „očarovat“, dvakrát na str. 53, nebo ne vždy přesná interpunkce – i když ve srovnání v mnoha jinými pracemi je i ta v zásadě v pořádku).

Celkové hodnocení: Diplomová práce Bc. Barbory Babické je výsledkem poctivého úsilí a svědčí o autorčině schopnosti kritického myšlení, která je pro vědeckou práci nezbytná. Navrhuji hodnocení **VÝBORNĚ**.